

1. БРОЈ

ДЕЦЕМБАР, 2024.

БЛОКАДА

ФИЛОБЛОК

ФИЛОБЛОК

БЛОКАДНИ ЧАСОПИС

1. БРОЈ

ДЕЦЕМБАР 2024.

„Коме закон лежи у топузу,
трагови му смрде нечовјештвом.”

Горски вијенац, Петар II Петровић Његош

Реч уредништва

Мотивисани студентском блокадом, решили смо да направимо часопис који ће излазити током њеног трајања, а из кога ће се касније изродити један број са најбољим текстовима. Часопис је настао иницијативом студената Филолошког факултета Универзитета у Београду, али позивамо студенте свих универзитета, факултета и виших школа, као и ученике средњих школа да шаљу текстове, фотографије и све остале облике израза креативности који се могу публиковати у штампаној форми.

Захваљујемо се студентима Факултета примењених уметности Универзитета уметности у Београду на послатој насловној страни. Верујемо у уметничку слободу, слободу говора и слободу мишљења. Сви у блокаде!

ПОЕЗИЈА

Печуркине манипулације знања

Нисам она, нећу ни бити.
Размишљала сам о нежности,
присећала се, чупкала латице
оних дана када ми је доброта
била прва, урезана филозофија.

А данас се борим да не постанем гљива.
И љигава.
Смислена.

Да се ове речи чују,
једна с другом продискутују,
и уз друге саме.

Нокти испуцали, тамни –
копати нови план!
За који сат ћемо се опет срести.
Слова ће нам појести страх.
Грицкаће попут миша вијуге.

Разбацујемо стару,
нову земљу садимо.
Кад мислим на бег,
мислим и на шуму.
Гљиве, гљиве, гљиве око нас.
Индивидуе, индивидуе, индивидуе
спаљиване за спас.

Не трују нас знањем.
Ја знам да оне ничу.
И налик човеку у обрасло грање,

расту,
негују се
и гаје,

само да би једна на другу
личиле и убијале.

Елена Милосављевић

Човека доброг има
И међу нама овде
Али он сада ћути
И даље ћутаће

У прљаном тлу лежи
И груба га трава боде
Нису га ожалили
Све мисле устаће

Она и сада јесте
Све што је увек била
И увек ће остати
Све што нећемо знати

Лепог нам много цвећа
Бар некад суза крене
Што никог није брига
Што тако лако вене

Њено је цвеће живо.
Злобници мртви пали,
Ништа вам није криво.
Дајте бар да га жалим

Није вам криво

Није
Није вам криво
Мало дете више није живо
Неће се вратити својој мајци
Њихова крв је на важној руци
Осмехујете се, не тражите опрост
Ваша гордост, мора вас коштати
Ми емо се борити, опстати
То је оно што вам нећемо простити
Судиће вам се, нисте свесни
Народ наше земље бесни,
јер ово је ћорсокак тесни
Није вам криво
Не треба ни да буде
Нада у боље сутра ће отерати вас, нељуде

Тијана Сретеновић

Време промена

Од Диса до Балашевића,
смењивала се тешка времена.
Сад је дошло ново време,
време великих промена.

Устали су студенти, устали и ђаци,
то су нашег времена јунаци.
Они се не продају за шаку јада,
већ се боре да више нико не страда.
Доста им је више корумпиране власти,
лажних обећања и продатих части.
Доста им је више насиља и ћутања,
сталног застрашивања и брукања.

Њих не занима политичка странка;
не треба им од њих ни жута банка.
Не желе да раде како вођа каже,
не дозвољавају да им очи маже.

Мирни попут неба пре олује,
глас се њихов далеко чује.
Без имало стрепње и страха,
зауставиће ово доба мрака.

13.12.2024.
М.Николић

Не могу да пишем сонете

не могу да пишем сонете
док људи умиру као пашчад
не могу ништа, да променим

људи се курвају са песмом
душа трпи

не могу да пишем сонете
док људи умиру као пашчад
писаћу крвљу, променићу свет!

Димитрије Поповић

У разговору с тобом

Је ли икад ишта било тако пријатно
За душу лековито и срцу драго
Као оно што међу нама је приватно?
Више од свег злата, за мене је благо

Твој глас нежан, умиљат, тих
Који је музика моме животу
Заслужује имати најлепши стих
Који ће држати такву дивоту

Све бих на свету дао у залог
Да твоја се душа сва мени препусти,
Да живимо у представи и водимо дијалог
Само да се завеса никада не спусти

Твој мили говор, чак и кад је бодеж
Уме у мени да узбурка крв,
Још дуго га чујем након што одеш,
По мозгу ми копа ко по земљи црв

И да се руши живота последњи бедем
Срећан бих био и пред својим гробом,
Ако своје последње тренутке проведем
У разговору с тобом.

Вељко Живановић

Утописти

Највећи снови настају
Ако сањате у блату
Како да побегнете из њега
да се не окаљате
И изађете чисти
Из блата требљења
Из блата уништења
Оног у које ће се,
Боже здравља,
На крају удавити
Блатотворац –
непријатељ.

Арнела Лакота

Зидар

Коџобаша зове неимара
Да оправи општествено здање,
Спремио је три товара блага
Да би згради поправио стање.

Неимар се забавио послом...
Многкратно здање се отвара.
Коџобаша позвао је цара
На виделу да се види дело.

Радујте се, драги нам грађани!
Радујте се лепоти извесној!
Радост наша – сто товара блага;
Радост ваша – у екстази бесној.

Ал' бесови радују се већма,
Што задају смртне боли људма,
Учинише недела нечесна...
Развеја се помрачина студна.

Смрт јуности српске застудила
Мрак општества чуждог и несвесног;
Смрт јуности – јуност пробудила
Да се лучом залуче небесно.

Срђан Јасиковац

Између блата и ватре¹

Надвио се над нашу земљу
Неки туробни, застрашујућ мрак
Што чупа из жиже подземне шљам и
срам; И награђен је свак'
ко поносно носи титулу гада.
Искра је слаба, ал' прејака нада.
Надвио се над нашу земљу
Незаустављиви, усађен страх
Што ушушкан лежи у колевци народа
обешчашћеног; ал' тај је прах
предашњих, темељ пламену сада.
Излеже се ватрени из овога јада.
Надвила се над нашу земљу
Нека отровна, заразна мржња
Што се увукла под кожу оних
Који су нам мостовима стуб; ал' не тиња
сразмерном јачином као правда.
Инат од зла јачи је од вајкада.
Један је варница, двоје су пожар -
Нек се спали до темеља и гради на човечности.
Да климав бедем није правило.
Да криминалац није родољуб.
Да власт није непријатељ.
Да живети правично није умрети.

Милена Петровић

¹ „Између блата и ватре ми бирамо ватру,
Поздрављам те непоткупљива зоро света”, Бранко Миљковић

Сан 梦

Под клонулим лишћем лелујавих грана
Тражим тебе ја
Где си? Дођи
Дођи да те видим
Да те сањам.

И како време одмиче
Моја нада бледи
И ко те узе, ко те одведе
године пролазе,
ова глава седи.

И док тако време носи своје
Моје срце и даље пати
И даље се нада
да ћеш се вратити.

И време одмиче
све се мења
само ти остајеш исти –
тебе нема.

Под клонулим лишћем лелујавих грана
у старачкој столици седим сада ја
Чекам те, ти долазиш
Видим те,
Са тобом сада сањам.

Сјао Јанг 杨文哲

Илустрација: Сара

ПРОЗА

Да сам престао да постојим

Милош се освестио 2024. године, мада се конкретна година ни по чему није могла приметити. А Милош је знао колико је морало проћи.

Скок од 5 година, иако највећи који је до сада учинио, прекратак је да значајно измени било шта. Милошево окружење није га испрва нарочито забунило, то непријатно хладно светло болнице и стерилни мирис. Нису га зачудили ни родитељи који су стајали поред врата одељења, згрчени и нешто старији него што су били пре пет година – односно јуче. Није га зачудила ни потпуно непозната женска особа која га је необично снажно држала за руку и, како је приметио тренутак касније, када је почео да чује звуке, јецајући понављала – „све ће бити у реду, све ће бити у реду, све ће бити у реду...”

Оно што је Милоша истински згрануло било је то што је жив – то сазнање засенило је све. Та чињеница била је толико невероватна да је неко време по доскоку седео у тишини и покушавао да појми ситуацију. И нико га није дирао – сви су га са посматрали са мешавином огромне жалости и личне патње. Изгледа да има разлог да седи у тишини. Милош је грчевито размишљао:

Како је ово могло да се деси? Нема апсолутно никаквог смисла! Обећали су ми да нећу доживети крај године и да лечење неће помоћи. Обећали су ми. Сви су ми то рекли. Немогуће да сам прерачунао време скока, пет година је потпуно довољно, п о т п у н о. Да ли постоји неко правило за које не знам? Је л' требало више да вежбам? Можда је требало да учиним то на традиционални начин. Али онда би сви патили, а ја то не желим. Али ја такође имам право да не патим. А шта ако је скок успео и ако је ово загробни живот? Нисам имао времена да размислим. И зашто сам у болници? Зар сам био болестан све време?

Дискретно је погледао у родитеље који су избегавали да га погледају у очи. Погледао је у календар на бившебелом зиду обојеном масном фарбом. Календар је на себи имао лого месне такси станице и јасно је говорио – април 2024. Девети април, уторак.

Отац је најзад проговорио, једва успевајући да контролише глас: „Знали смо да у било ком тренутку може да се врати”, прогутао је надлазећи јецај. Мајка није вадила лице из скупљених, нежних, набораних руку. „Бог нам је поклонио још пет целих здравих година заједно”. Није могао да настави. Није било потешно. Милош је схватио да је направио ужасну и невероватну грешку коју не може да поправи ни на који начин. Ниједном му није пошло за руком да скочи назад. Можда је ово казна, помислио је. Додаћу ово у белешке. Лицем му прође грч грешника који нема коме да се повери. Не би му поверовали.

Господе Исусе Христе, сине Божији, помилуј ме грешног. Господе Исусе Христе.

На путу до куће у старом породичном ситроену сви су ћутали. Милош је отворио прозор до краја и са задњег седишта посматрао шестпоподнечасовни сјај облака на прозачном небу. Избацио је главу кроз прозор као што му мајка никада није дозвољавала, „прехладићеш синусе”, говорила је, и пустио да га преплави свеж ваздух са благом аромом саобраћаја. Незнанка је седела поред њега и држала га чврсто за руку. Није му сметало.

На радију се тихо чуо спикер: „Дакле, овим завршавамо интервју са професором Станковим. Његова чудесна прича преточена у бестселер „Да сам престао да постојим” која је дала наду хиљадама читалаца ускоро ће добити и екранизацију чији ће творци уложити све у то да пренесу на велико платно ту невероватно надањујућу идеју да живот нема цену и да се увек вреди борити”.

Отац, који је био за воланом, учинио је благ, скоро незнатан трзај руком, као да је желео да искључи радио али се предомислио. „Мислим да имамо једну његову књигу”, мајка је рекла гласом уморним од плакања. Милош је размишљао. *Иако сам ја прескочио пет година, то не значи да нисам уопште био ту – био сам ту, само се све избрисало. То значи да неки ја заиста јесте проживео неколико година здрав и да нисам изгубио све године у потпуности. Сигурно јесам усвојио неке одлике тог себе који је избрисан. Надам се да му је било лепо и да је био срећан. Надам се да сам био срећан.*

Тада је први пут погледао своју вереницу. Узвратила му је дубоко кристалним погледом и јаче му стегла руку.

Када се професор Станков освестио, ствари су стајале мало другачије. И њега је, наравно, зблануло то што је жив, и брзо је израчунао да би сада морао имати седамдесет три године. Додирнуо је своје лице, сада украшено наочарима без оквира и густом брадом. Нашао се у кабинету са високим плафоном и широким прозорима са погледом на променаду и застакљеним полицама са књигама. У стаклу полице угледао је одраз. Свој четрдесет година старији одраз.

Устао је и осетио слабост и нелагоду у ногама. Приметио је на себи отмено одело за сваки дан, и баш када се запитао шта се то, доврага, догодило, неко је покуцао на врата.

У собу је провирила млада жена, осмехнула се и рекла: „Професоре, редакција се захвалила за интервју, оставили су Вам мали знак пажње код портира”. Професор је махиално учинио благи наклон главом и осмехнуо се на себи потпуно стран начин. Секретарица се повукла.

Професор Станков је пришао најближој полици и са неверицом читао наслове. „Да сам престао да постојим – аутобиографија”. „Записи са друге стране”. „Моји мостови”. „Постајање”. Осетио је мучнину и вртоглавицу док су му се пред очима комешали и низали бескрајни наслови сопствених књига. Учинио му се да се враголасто смеју. *Ипак нисам престао да постојим, помислио је, и у несвести се сручио на под.*

ГРАДСКИ НЕДЕЉНИК, 2. ЈУН 2024. (исечак)

...Јавност је и даље забринута мистериозним и изненадним повлачењем професора Станкова из јавног живота. Наиме, овај знаменити аутор општепознатих дела махом посвећених борби против депресије није се појавио у овонедељном издању емисије „Мој живот”, чиме је изазвао негодовање публике. Негидовање је прешло у забринутост чим је објављено да професор није виђен већ неколико недеља. Сарадници Станкова су одбили да дају коментар, а спекулише се да су у питању здравствени проблеми. Уколико је то случај, ова редакција жели професору брз опоравак...

Примерак Градског недељника од другог јуна лежао је, згужван, на поду дневне собе професора Станкова. Сам професор је седео повијен над кухињским столом, знатно мршавији и са подочњацима, и седми пут премотавао свој најгледанији интервју:

„И схватате, заиста сам планирао то да урадим. Дуго сам размишљао, али озбиљна депресија, банкрот и самоћа доведу човека до најцрњих мисли. И учинио бих то, засигурно, да се нисам заклео да ћу пре одласка прочитати све књиге које сам желео да прочитам. И то је управо оно што ме је навело да се освестим и вратим на факултет. Заувек ћу бити захвалан својој кућној библиотеци на томе. Читајте!”

Професор је стакластим очима зурio у плаветнило екрана на ком је било отворено бар десет прозора. Махнито је тражио сваки доказ свог присуства, сваки чланак који је написао и који су написали о њему. Напамет је научио све што о њему пише на Википедији. Професор Станков је изнова премотао интервју на почетак. Није напустио стан дуже од месец дана. Тачније, од доскока. Тонуо је у све црњи очај. Пропустио је свој живот у целости. Оно на шта није обраћао пажњу били су свакодневни телефонски позиви и мејлови и забринути гласови који су му данима куцали на врата.

У подне тридесет првог августа Београђани су зачуђено посматрали старијег човека како стоји на рубу повисоке зграде. Чули су се панични гласови: „Хитна! Полиција!” Један младић из околине Рудника седео је у башти окружен најближима, слаб али срећан, и посматрао како му се сунце необично брзо приближава, округло, сјајно и бело.

Ана Милојковић

Месечина и вук

Чини ми се да месечево светло има неки смирујућ ефекат. Нешто у тој сребрној боји даје моћ месецу и самој ноћи. Осветљава таму која вас окружује. Не питате се више шта се крије иза, већ се сконцентришете на ту величанствену светлост.

Ноћ је била тиха и мирна. Седела сам на старој дрвеној клупи покрај реке. Тишину је прекидало ударање таласа о камену обалу. Седефаста линија месеца протезала се дуж реке. Тај моћни приказ терао вас је да размишљате. Да зађете у себе и загледате вашу таму и светло. Да откријете шта се заправо крије иза границе светлости у дубини таме.

Мисли ми је прекинуо пас који је кренуо да трчи око клупе зелећи да се игра. Насмејала сам се, невиност његовог погледа ме је фасцинирала. Његова чиста жеља забавом са странцем.

„Извините. Неће вам ништа, само би да се игра. Извините на сметњи.”

„Не, не, не, не морате да се извињавате. Не смета ми. Напротив, прија видети веселу и невину њушкицу.”

„Ако Ви тако кажете”, заједно смо посмарали пса како трчи напред-назад, играјући се са штапом.

„Хоћете ли да седнете?”

„Ако је слободно.” Климнула сам главом уз смешак и господин је сео. Посматрао ме је од главе до пете, што ме је само зачудило, а и било је непријатно. „Извините што вас овако посматрам, али не чините ми се баш најбоље. Ако немате ништа против, питао бих вас нешто.”

„Питајте.”

Направио је малу драмску паузу и удахнуо. Окренуо се и погледао ме право у очи. Чинило се као да му је то питање од животног значаја.

„Како сте?”

Благо сам се насмејала изненађена изненадним питање. Погледала сам га. Имао је тамне очи и браон косу која му је покривала танке обрве. Светлост му је ударала у издужен нос, чинећи га само јос већим. Био је то један ситан човек благе нарави. Гледао ме је с ишчекивањем.

Спустила сам поглед у таласе који су ударили о камени зид. „Добро хвала на питању. Ви?”

„Знате физичка активност доста помаже,” издахнуо је и наслонио се на клупу. Била сам мало зачуђена, толико је желео одговор, а кад га је добио као да се разочарао.

„Месечина је дивна вечерас, зар не?”

„А? Аха, да да, сложила бих се.”

„Светлост као да не пита, већ покорава све пред собом. Буди само одређене, а оставља друге. Као да даје упутства куда треба ићи.”

Мисли су ми стале на тренутак. Загледала сам се у тог тајанственог странца. Била сам фасцинирана начином на који је видео ту величанствену појаву. Како ју је видео тако усамљену, тако нападном.

„Не бисте се сложили са мном?”

„Па и не баш. Рекла бих да је светлост слободна и да покушава да покаже куда

треба ићи, али на доброћудан начин. Покушава да нам помогне да изађемо из таме.”

„Таме, ха? Па то је мало реторички нацин размишљања. Месец ипак јесте део ноћи, зар не?”

Управу је. Та светлост се родила у тами.

„Слажем се, али на то гледам другачије. Као на ону светлост у тами која вас вади из црнила.”

„А шта ако вас води у црње дубине?” пресекао је мој одговор још једним питањем, изгледа поново незадовољан мојим одговором.

„Зашто тако мрачне мисли?” нагнула сам главу и погледала га у очи, које су биле изгубљене негде у реци. Као да су на дну и истражују. Као да беже од светлости и траже рупу у коју ће се сакрити.

„Свесна сам да је све то на танкој граници. Ако се само осврнете на једну страну падате на исту. Било то у светло било у таму. Нисте питани јер сте на неки начин сами изабрали. Сами сте решили да се предате. Шта мислите да ли је боље падати кроз вечно црнило или светлост? Јер, ако мало боље размислите, свако светло иза себе има сенку коју ви сами стварате. А у тами? У тами немате ту језиву силуету иза себе. Не. Она је свуда око вас. Барем не морате да се окрећете за собом.”

Подигао је поглед и вратио се зурењу у месец.

„А шта мислите, шта је заправо у дубини? Јер, ако светло има сенку, онда тама треба ваљда неко светло да има, зар не? Онда је ваљда боље бити у тами. Ту барем имате и тај трачак и црнилу коме ћете се далеко више радовати. Зар није тако?”

Кроз главу су ми пролазиле слике. Сlike...слике среће, туге, беса, љубави. Сlike породице која није потпуна, слике људи за које сам мислила да знам. Сlike које су промењене услед околности преплитања таме и светлости. У тренутцима на танкој линији где сам очигледно изабрала погрешну страну. А чини вам се тако исправном...

„Шта бисте ви изабрали, господине?”

„Па знате, нико није у потпуности на једној страни.”

„Како то?”

„Када радите нешто за некога, понекад и сами схватите да то радите из неког личног интереса. Веома често подсвесно радимо ствари за друге очекујући исто за узврат. Не мислите ли да је то подлост и лагање? То је завера и подмуклост која је фино спакована у лепо дело. Сви би мислили како сте дивни, а ви сте једноставно испкупљивали своја некадашња дела и мирили савест. Нико није светац, свесни смо, али исто тако нико није ни потпуни ђаво, јер добри људи постају зли са разлогом. Неко или нешто их је променило. А лоши веома ретко постају добри и нико њима не пружа руку. Тако да, ако мене питате, радије бих био ђаво. Из два разлога. Прво, не можете бити гори, јер сте достигли дно дна. А друго, ту нема превише очекивања зар не? Сви су већ дигли руке од вас. А ви се држите оног трачка светла и идете ка њему. И стићи ћете. Јер верујете. Јер знате да ће неко да вас чека горе на излазу. За свакога има награда. Кад-тад сви добијају оно сто су заслужили.”

Очи су му се зацаклиле. Тај трачак у тами је синуо. То мало у његовим тамним очима. Насмејала сам се. Он је један од тих храбрих бораца против таме. Један од оних који су се држали светла у бескрајној тами.

„Слажем се. Надам се да сте добили сву ту срећу коју се прижељкивали, јер сте

то и заслужили. Не могу баш сви да се држе за тако малу куглицу светлости. Искрено се надам да ће вас светло пратити.”

Устала сам. Загрлила сам га. Чудно, зар не? Ја нисам грљив тип, али сам осетила да је то заслужио. Заслужио је љубав и срећу, јер су и њега покварили и одвукли доле. Волела бих да знам како је то успео, али и сама знам да то мени не мења ствари, јер ја морам одлучити.

Гледајте на људски ум као на два гладна вука. Оба вас гледају мирним очима и оба су гладна. Један би тугу, бес и зло, док други преферира срећу, љубав и доброту. Ви имате све ово у себи. Али кога ћете изабрати? На граници нећете још дуго издржати. Морате изабрати, и то можете само ВИ, вукови само вас чекају. Па, где ћете, у вечиту таму са трачком светлости или у светлост без краја са сенком која вас заувек прати?

Марта Пијевућ

Три јалове јесени Антонија Петровича

Од све моје успомене на Антонија Петровича негде дубоко у лагумима сећања остала је урезана тек једна слика: како из села, у рану зору, одлази прашњавим друмом, ко зна где. Ја сам га једини тог јутра видео, последњи пут.

Причане су свакаке приче. Многи су се клели да су га видели овамо или онамо, у неком оближњем селу с радницима на њиви или пак у пролазу на таљигама с неким Циганима музикантима, неки кажу да се у неком тамо далеком селу неки стари богаташ сажалио на њега и поклонио му делић своје земље, које је имао и превише. А ја знам да све то није истина.

Праву истину додуше не знам ни ја, али све те приче су обичне измишљотине, за то вам могу јемчити главом. А та последња је највећа, јер ја знам да Антоније Петрович земљу из милосрђа никада примио не би.

Ту је земљу Антоније Петрович купио од наследства које је добио након очеве смрти. Чинила му се веома погодном приликом, и пожурio је да је придобије што пре, док се неко други за њу није заинтересовао. О земљорадњи је учио гледајући остале, већином своје вршњаке, и понекад би се ражалостио сетивши се да с оцем никад није о томе разговарао, никад га за савет није питао.

Земљу је купио на лето и, мисливши да је спреман, узорао је и посејао жито. И чекао.

Јесен је стигла, кише су целог лета заливале земљу, али жита нигде. Лишће је опало, и снег је покрио све.

Док су га пријатељи тешили, и старији му из свог искуства говорили да је прва јесен скоро увек јалова, и да треба времена, Антоније Петрович је био све несигурнији. Ипак, одлучио је да догодине покуша поново, успевши да убеди себе да заиста само треба времена.

Прошла је, како му се чинило, вечна зима. Пролеће је брзо предало смену лету, и Антоније Петрович се поново дао на посао, овог пута још пажљивије него претходног.

Покушавао је да разуме земљу, ослушкивао.

Али земља је једнако мировала. И ћутала...

Трећа срећа, каже народ.

И Антоније Петрович му поверова.

Распитивао се, пажљиво слушао савете пријатеља и старијих људи, али свако је од њих имао свој начин рада, своје виђење тога како би тај рад требао да изгледа. Оно што им беше заједничко јесте да су га сви једнако храбрили.

Али од храбрења вајде за Антонија Петровича није било. Гледао је плодне њиве око своје, своје сретне другове којима је уложени напор бивао једнако узвраћен, и све више је био убеђен у то да он за то није спреман.

Ипак, одлучио је да не може одустати.

Ко зна, шта ако баш сад успе?

Шта ако баш сад све буде другачије?

Приближавало се време жетве, пшеница је расла свуд околу, свуд околу се видео помак. Само је јалова земља Антонија Петровича лежала као и обично.

Читаве зиме Антоније Петровић није на сокак изашао. Тек је тамо негде с пролећа почео да излази у сеоску кафану. Недуго након те треће јалове јесени напустио је очеву кућу, схвативши да није он био неспреман, већ земља. Сви су мислили да ће се вратити, можда се чак и он томе у почетку надао, можда је то и желео. Али ја сам знао да ће Антоније Петровић победити себе.

Нико не зна куд је отишао. Ником није јасно зашто. А кад докон народ нешто не зна, он онда измишља. Сви су се питали због чега, побогу, није купио неку другу земљу, та било је око нашег села земље на продају. Али ја знам да је Антонију Петровићу требала даљина.

Даљина од јалове земље, око које је сав труд био узалудан.

Пролазиле су године, рат је почео и завршио се, а ја више никада нисам видео Антонија Петровића.

Преко света према селу и даље дувају свакакви ветрови, и доносили су разне луталице, циркузанте, ратаре, трговце, Цигане тамбураше и Циганке певачице, али га за ових година ниједан није вратио.

Било је прича и о циркусима, путујућим позориштима, богаташким ћеркама...

Срамно је сво то лупетање, јер се Антоније Петровић не уклапа баш нигде међу те глупости.

Понекад кад у јесењи сумрак ветар зајауче преко пустих пољана, учини ми се дачујем спор корак рала. Али све то брзо нестаје.

У тим тренуцима сетим се Антонија Петровића, и увек се запитам исто:

Да ли је тамо негде (Ма где то тамо негде било), упркос свему, Антоније Петровић ипак нашао своју земљу?

Ако се сред тог питања случајно затекнем у кафани, затражим од Цигана ону његову песму, и надам се.

Надам се да јесте.

Јер све је смртно.

Све осим наде.

Василије Пантелић

Илустрација: Ј. Стаменковић

ЕСЕЈИ

Ствари које (можда) нисте знали о: Трећем рајху

1. Цензура и диктатура

У нацистичкој Немачкој(1933–1945) слобода говора и мишљења није постојала. На десетине хиљада људи који нису желели да прате нацистичку идеологију и фирера, напустили су земљу (међу њима су били и писци Бертолт Брехт и Штефан Цвајг). Владао је једнопартијски систем (Национал-социјалистичка партија) под чијом влашћу су биле све државне институције. Нацисти су имали потпуну контролу над животомима грађана. Контролисали су судство, војску, полицију, образовање, медије, чак и цркву. Свако ко се није слагао са идеологијом сматран је издајником и био елиминисан.

2. Владавина страхом

Увођењем диктатуре, строгих закона, а обезбедивши нова радна места и станове (која су некада припадала Јеврејима депортованим у концентрационе логоре или расељенима) Хитлер успева да застраши и добије верност већине до тада изгладнелог и осиромашеног немачког друштва. Многи су осећали да оваква политика није „исправна”, али са друге стране од ње су профитирали. Хитлер око себе ствара војску марионета, лишених сопственог мишљења. Укинута је индивидуалност. Грађани постају само тела за спровођење нацистичке идеологије.

3. Млади у нацистичкој Немачкој

Омладина у ово време није имала много избора. Улога жена била је рађање нових немачких јунака и подршка војницима. Девојчице су се одмалена училе како да постану добре домаћице, док су дечаци учени да користе оружје и припремани за ратовање. Све то одвијало се у склопу омладинских организација „Hitlerjugend” и „Verbund deutscher Mädel”. Окупљали су децу 3-4 пута недељно и учили их идеологији одмалена. На крају следило је учлањивање у странку. Родитељи нису имали никакву улогу у одлучивању о будућности своје деце. Породица је уништена, док је верност фиреру и идеологији била изнад свега.

4. 800 000

Почетком тридесетих година прошлог века, NSDAP бројала је 800 000 чланове.

5. Пропаганда

Нацисти су контролисали све медије, а најпрофитабилнији на пољу пропаганде у то време био је радио. Радио-апарати, као и новине продавали су се по изузетно ниским ценама, тако да је свако могао да их приушти, а њихов садржај у сваком тренутку био је прожет промовисањем нацистичке идеологије, некада потпуно отворено, а некада прикривено, али константно. На плакатима, у филмовима промовисан је антисемитизам, расизам, мржња према Јеврејима и супериорност немачке нације у односу на све остале. Пропаганда није заобишла ни одржавање Олимпијаде 1936.

6. Летње Олимпијске игре у Берлину

На лето 1936. године у Берлину су одржане Олимпијске игре. Посебно за овај догађај две године је сниман пропагандни филм режисерке Лени Рифенштал. Одређени закони о антисемитизму и забрани хомосексуализма привремено су укинута, да би се прикрили злочини који су се годинама дешавали под окриљем нацистичког режима, па су се на такмичењу појавили и Јевреји, мада у делегацији Немачке само једна „полу-јеврејка”. Нацисти су желели да искористе овај догађај за истицање надмоћи свог народа. Немачка је освојила убедљиво највећи број медаља. Наиме, на додели медаља из атлетике, Хитлер је напустио стадион јер је спортиста који је освојио четири злата био афроамериканец, Џеси Овенс.

7. Акција Т4

Осим Јевреја и Рома, које су сматрали нижим народима (minderwertig – мање вредан) нацисти су убијали и припаднике свог народа уколико би се утврдило да пате од неизлечивих физичких или психичких болести (шизофренија, епилепсија, деменција) или да нису способни за рад.

8. Употреба еуфемизама

Еуфемизми су коришћени у сврху још једног вида убеђивања народа да је идеологија једино добро за њега. Термин „Gutachter”, односно „доброчинитељ” означавао је особу која је одређивала да ли је човек неизлечиво болестан или неспособан за рад, а кога би потом слали у „Schutzhaft” (der Schutz - заштита), место на коме би био убијен. Хитлер је овакву смрт називао милосном, односно „Gnadetod”. Користили су и термин из грчког језика „Euthanasie”, који се може превести као „лепа смрт”. Уклањање свих који би нацију учинили „слабијом”, „прљавијом” или омели остваривање идеолошких циљева сматрало се добротворством, јединим добром по немачки народ и једином опцијом.

9. Крађе

Напуштени станови и продавнице Јевреја били су темељно пљачкани. Нацисти су из њих однели хиљаде уметничкиј дела која су касније продавали музејима. Из тадашњих немачких колонија у источној Африци у немачке музеје донето је око 50 000 предмета.

10. Бела Ружа

„Weiße Rose”, односно „Бела Ружа” била је интелектуална ненасилна група са Минхенског Универзитета, чији чланови су били професор музикологије и филозофије и петоро студената, међу којима су били и брат и сестра Шол, Ханс (24) и Софи (21). Група је анонимно штампала памфлете који су позивали на отпор и у којима су Хитлера оптуживали за масовна страдања. Када су нацисти несрећним сплетом околности открили за постојање групе одмах су ухапсили Софи и Ханса, као и још једног члана, Кристофа Пробста. Народни суд „Volksgerichtshof” осуђује их на смрт. Погубљени су гиљотином четири дана након хапшења. Наиме, последње речи Ханса Шола гласиле су: „Es lebe die Freiheit”, односно „Живела слобода!”

Повезаност у изолованости

„Знам да ти је криво, али барем си у Италији.”

Пре девет месеци одлучио сам да испуним свој дугогодишњи сан. „Четврта сам година, ово ми је последња прилика да учиним нешто за себе”. Направио сам одлучујући корак, пријавио сам се за програм размене студената и потом сам примљен. Екстаза коју сам осећао у тим тренуцима није се могла описати речима. Убрзо је дошао септембар, а самим тим и мој полазак. Пет месеци нечег новог, пет месеци у непознатом окружењу, пет месеци прилика о којима до тада нисам могао ни сањати. „Волео бих да могу овде заувек да останем”, мислио бих често убрзо након мог доласка, „волео бих да не морам да се вратим”. Дани су пролазили, за њима недеље, мислио сам да живот не може бити бољи од тога. Све се потом променило. Био сам у својој соби 22. новембра 2024. године када сам прочитао вест да су колеге са Факултета драмских уметности нападнуте. Убрзо сам позвао мајку.

„Претукли су децу испред ФДУ-а, екипа којој је увек у чудним тренуцима жена трудна, брат тешко болестан, дете чека само у обданишту - у 12 сати”, рекла ми је полушаљивим тоном. „Боље ти је што си отишао одавде, ко зна шта даље може да буде”.

„Вала баш”, је све што сам рекао. Нисам био свестан колико ћу зажалити те речи.

Студенти са ФДУ су потом ушли у блокаду и сећам се среће и поноса који сам осетио у тренутку када ми је мајка саопштила ту вест. „Коначно се неко сетио да покаже зубе”. И показали су их на најбољи могући начин. Прошло је затим недељу дана радиотишине. Драматурзи су мирно држали блокаде, а нико други им се није прикључивао. Спопао ме је неки чудан, некарактеристичан бес. „Како је могуће да нико други не жели да учествује?” Али ја сам у Италији док се у мојој држави назире промене, како ја могу да осуђујем некога за пасивност. Наравно, та пасивност је ускоро прерасла у буру.

Сунце је сијало тог дана у децембру када сам прочитао да још три факултета ступају у блокаде, између којих и мој Филолошки. Иницијално осећање је наравно био понос. „Амин више”. Но у неким таласима моје подсвести расла је и меланхолија. Блокаде су се потом прошириле попут шумског пожара. Сваки дан нови факултет, сваки дан нови протест, сваки дан нова борба. Видео сам нешто што дуго нисам видео у својој држави, нешто у шта многи нису веровали да уопште више постоји међу нама. Видео сам јединство.

Понос је растао, али са њиме и меланхолија. Чекао сам овако нешто годинама, надао сам се да ће се ово лице моје државе, за које сам дубоко веровао и знао да постоји, показати, а сада нисам ту да у њему учествујем. Осећао сам се као издајца.

„Како могу да будем овде и правим се да је све савршено док се моје колеге сваки дан боре за правду”, рекао сам мајци.

„Знам да ти је криво, али барем си у Италији”.

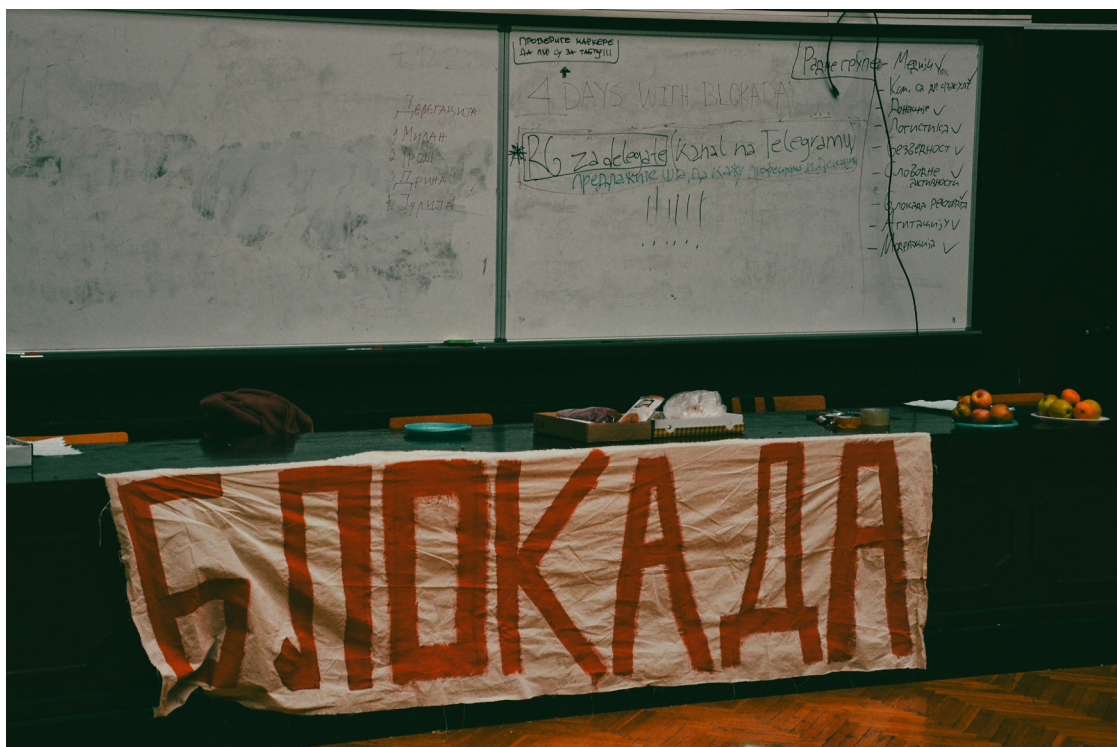
Схватио сам да је почетни бес који сам осетио нуспојава кривице. Схватио сам да је необјашњива туга која је у мени расла нуспојава кривице. Али сам схватио још нешто. Схватио сам да ово није пролазна ствар. Схватио сам да храброст коју моје колеге са Филолошког, ФДУ и свих других факултета неће прохујати с вихором. Схватио сам да морам да им дам подршку одавде на сваки начин који умем, а не да тонем у

ФИЛОБЛОК: 1. БРОЈ

самосажаљење. Схватио сам да иако сам овде сам и изолован, осећај заједништва који су моје колеге створиле не зна за границе.

Колеге, поносан сам на вас, останите снажни и сложни, јер не могу да дочекам да вам се придружим у фебруару. Ова наша борба ће потрајати.

Павле Васиљевић

Фотографије: Мина Вукашиновић